

Forssan Kojjärven linnusto 1969 - 1999

Simo Veistola

Johdanto, aineisto ja menetelmät

Forssan Kojjärvi on Suomen kosteikkosuojelun symboli. Kojjärvi oli järviköyhän lounaisen viljelyalueen parhaimpia lintujärviä vielä 1970-luvulla (Alhainen 1978). Kun Kojjärveä uhkasi kuivatuksesta johtuva vedenpinnan huomattava lasku, ympäristöaktivistit yrittivät estää kuivatuksen toteutumisen (ks. esim. Forssan Lehti 25.4.1999). Lopputuloksena oli kuitenkin se, että valtioneuvosto päätti antaa luvan kuivatukseen erityisen seurantatoimikunnan valvonnassa (Komiteamietintö 1980).

Kojjärvi on noin 200 hehtaarin kosteikko. Avovettä on vain vähän, ja veden syvyys on alle metrin. Paikoin pensastunutta luhta-alueita on hieman alle 150 hehtaaria. Kosteikkoa

reunastavat rantametsät ja suot. Rantametsissä on paikoin paljon lehti- ja lahopuita, joten rantametsät voisivat ainakin teoriassa tarjota monelle uhanalaiselle lintulajille pesimäpaikan. Kaiken kaikkiaan kosteikolla on erittäin vaikea kulkea, reunametsätkin ovat alustaltaan paikoin upottavia, luhdalla kävely on todella hidasta. Nopean ja verrattain yleispätevän silmäyksen järvestä ja sen linnustosta saa keskeisellä paikalla olevasta lintutornista.

Osittain kiistanalaisen aseman seurauksena Kojjärven linnustoa on tutkittu viime vuosikymmeninä kohtuullisen paljon. Julkaistuja laskentatuloksia on nähtävissä kahdessa komiteamietinnössä (1980 ja 1987) ja muutamassa muussa linnustoselvityksessä (Alhainen 1978, Veistola 1998). Näiden laskentojen lisäksi Lounais-Hämeen

lintuharrastajat ry. on laskenut lintuja säännöllisesti. Erityisesti pesimälinnustoa on laskettu lintutornista käsin touko-kesäkuun vaihteessa lintulaskennan laskentaviikonloppujen aikana (LHLH:n arkisto, osittain julkaisematon aineisto).

Tarkempia, ennen julkaisemattomia laskentatuloksia, on vuodelta 1999, jolloin järven pesimälinnusto laskettiin rantametsistä ja lintutornista käsin samalla menetelmällä kuin vuonna 1998 (Veistola 1998).

Tässä kirjoituksessa tarkastellaan linnuston muuttumista Kojjärvässä em. lähteiden perusteella.

Kojjärveksi määritellään tässä kirjoituksessa järven vesialue, luhta-alue, pensaikkovyöhyke sekä rantametsät ja -suot (50 metriin saakka luhta-alueen reunasta).

Koijärven eteläosan avovesialue näytti vielä kesäkuussa 1992 näinkin laajalta. Veden syvyys on kuitenkin erittäin pieni ja kesän kuluessa aluekin pienenee. 90-luvun loppuun mennessä on vesitilanne edelleen heikentynyt.

Pesimälinnuston muutokset ja niiden syyt

Vielä 1980-luvulla järvellä viihtyneistä uikuista järvellä ei tehty havaintoja pesimäaikana 1998-1999, vain yksi mustakurkku-uikku havaittiin v. 1998 ja sekin vain yhtenä päivänä! Sorsamäärät olivat samoin pienet 1990-luvulla, edes kevätmuutto aikana lepäilijämäärät eivät nousseet suuriksi.

Petolinnuista ruskosuohaukka pesii järvellä. Nuolihaukka on laskettu järvellä pesiväksi, koska sen pesä on hyvin todennäköisesti vuosittain rantametsissä. Rantakanoista tehtiin 1998 ja 1999 vain

kaksi havaintoa: luhtahuitti huuteli vuoden 1998 ja liejukana äänteli vuoden 1999 tarkkailuviikonlopun aikana, mutta muita havaintoja lajeista ei tehty. Kahlaajista erityisesti taivaanvuohen parimäärä on nykyisin pieni. Voi olla, että osa pareista jäi havaitsematta vuosina 1998 ja 1999, mutta jos taivaanvuohikanta olisi ollut tiheä, lintutornista olisi ainakin joinakin kertoina havainnut kymmeniä soidintavia yksilöitä, koska tornista havaitsi järven päissäkin soidintavia yksilöitä. Vuosina 1998 ja 1999 tornista havaittiin maksimissaan vain kuusi soidintavaa taivaanvuolta.

Lokeista kala-, nauru-

ja pikkulokki pesivät järvellä vuosina 1998 ja 1999. Samoin kalatiirapari pesi järvellä sekä 1998 että 1999. Luhta-alueen varpuslintulajeista keltavästäräkin parimäärä on pieni; laji oli todellakin vähälukuinen järvellä tutkimuksessa. Rytikerttunen yllätti runsaudellaan, parissa järven kohdassa se oli ruokokerttusta yleisempi. Osa ruokokerttusista on saattanut jäädä havaitsematta, koska linjalaskentakerroilla sääolot olivat kesäkuulle tyypillisesti viileät. Rantametsien (ja rantapusikoiden) lajiston parimääriä ei ole ilmoitettu, koska luotettavan

parimääräarvion esittäminen olisi vaatinut useampia linjalaskentakertoja.

Taulukossa 1 on esitetty järven ja rantametsien (0-50 m rantaviivasta) pesimälinnusto havaittuina pesivinä pareina tai pysyvinä reviiireinä vuosina 1969-1999. Monien lajien osalta taulukon viesti on surullista kertomaa: lajien pesimäkannat ovat taantuneet tai hävinneet. Erityisesti taantuminen koskee avovesialuetta vaativia vesilintuja. Taantuminen voi johtua joko muutoksista Koijärvässä ja/tai lajin pesimäkannan yleisestä pienenemisestä Suomessa. Kuitenkin suurimmalla osalla lajeista taantuminen on vain paikallista. Väisänen ym. (1998) ovat koonneet tiedot lajien kannanmuutoksista Suomessa. Ko. teoksen tietojen mukaan Koijärvellä taantuneista lajeista vain naurulokin pesimäkannan romahdus voi liittyä laajemmalla alueella tapahtuneeseen kannan pienenemiseen. Päinvastoin moni Koijärvellä taantunut laji on muualla Suomessa runsastunut (esim. lapasorsa ja tukkasotka). Täten voidaan olettaa, että Koijärvässä tapahtuneet muutokset ovat

syynä järvellä tapahtuneeseen lintukatoon. Korostan, että taantuminen 1990-luvulla ei koske vain vuosia 1998-1999, koska LHLH:n lintuhavaintoarkistojen pohjalta voidaan päätellä taantumien koskeneen koko 1990-lukua.

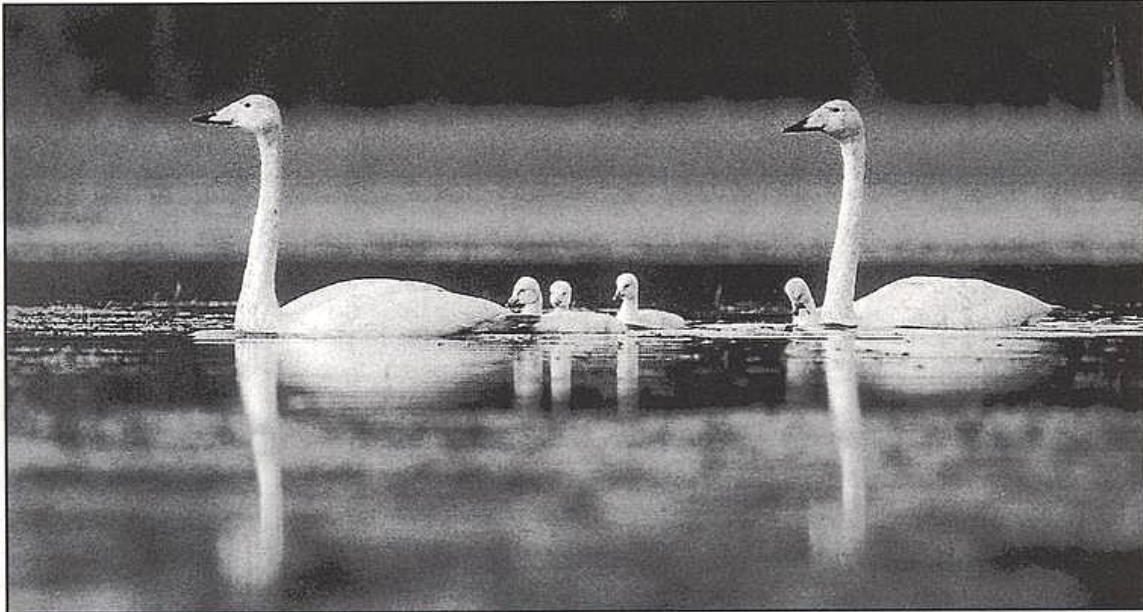
Linnuston vähenemiseen järvellä on kaksi toisiinsa läheisesti liittyvää syytä. Ensiksi järven vesimäärän pieneneminen (ja mahdollisesti veden laadussa tapahtuneet muutokset) on todennäköisesti aiheuttanut kalakannan lähes täydellisen häviämisen. Tämä selittää hyvin kaloja saalistavan linnuston kaikkoomisen järvestä. Toiseksi avovesialue on pienentynyt liikaa. Sukeltajasorsat tarvitsevat avovettä ravinnonhankinta-alueekseen ja kiitoradaksi. Nykyisin loppukesäisin avovesialue on hyvin pieni. Muita muutoksia järvässä ei ole havaittavissa, järvi on edelleen erittäin rauhallinen, häiriöistä vapaa, ekosysteemi. Vesilintuja saalistavia petoja ja pesärosvoja (minkki, supikoira) järvellä ei mielestäni liiku erityisen runsaasti.

Koska lajiston köyhtyminen on ollut paikallista (siis tapahtunut

vain Koijärvässä) ja selvästi osoitettavista johtuvaksi Koijärven käsittelystä, pidän Koijärven suojeluyrityksiä epäonnistuneina. Vaikka viranomaiset ovatkin suunnanneet verrattain suuria rahasummia 'kunnostustöihin', linnustoa kunnostustyöt eivät ole auttaneet nimeksikään. Ehkäpä toteutetut kuivaushankkeet ovat olleet vain surkea kompromissi, josta kukaan ei ole hyötynyt. On toisaalta selvää, että Koijärven linnuston rakenne olisi joka tapauksessa muuttunut suksession seurauksena pitkällä aikavälillä ilman vedenpinnan laskemistakin, mutta tässä tapauksessa viranomaisten toimet eivät ole ainakaan hidastaneet Koijärven umpeenkasvua, vaikka viranomaispäätösten pyhä tarkoitushan oli suojella järven linnustoa (Anon. 1980 ja 1987)!

Mikä on Koijärven nykyinen arvo?

Järvellä pesineiden sorsa- ja uikkulintujen lajistoa ja parimääriä tarkastellessa huomaa, että järvi ei ole vesilinnustonsa osalta maineensa veroinen.

Joutsenet ovat lintumiehen barvoja ilonaiheita mykyisellä Kojjärvellä.

Kuitenkin Kojjärvellä ja sen rantametsissä pesi tämän tutkimuksen mukaan yli 60 lajia. Lisäksi monet petolintulajit ja pöllöt käyttävät järveä ja sen reunoja saalistusalueinaan. Kojjärvellä on edelleen suuri merkitys kosteikko-ekosysteeminä, jonka reunoilla pesii monipuolinen ja arvokas linnusto. Itse kosteikkoalueen linnuston kehittymistä tulee seurata ja ennen kaikkea elinympäristön parantamistoimenpiteet ovat tärkeitä, jotta kosteikon linnuston pesimäkannat lähtisivät nousuun.

Ilonaiheita Kojjärvellä on lintumiehelle kuitenkin edelleen. Kesäisinä aamuina

Kojjärvellä voi seurata joutsen- ja kurkiperheiden touhujia, hyvällä tuurilla retkellä voi havaita vaikka pyrstöiaisen ja pikkusiepon.

Kiitokset

Kiitän kaikkia niitä, jotka ovat olleet mukana laskemassa Kojjärven linnustoa. Erityisesti Jouko Alhaisen tietous lintukantojen kehityksestä oli kirjoitusta tehtäessä tärkeää. Vuoden 1998 ja 1999 linjalaskentoihin osallistuivat Jorma Kettunen ja Oskari Härmä. Lisäksi monet muut viettivät lukuisia tunteja lintutornilla ja lähimetsissä kartoittaen Kojjärven linnustoa. Ilman heidän viitseliästä työpanostaan tätä

selvitystä ei olisi voitu tehdä. Erityisesti haluan kiittää sitä porukkaa, joka on jaksanut pitää lintutornia kunnossa, ilman lintutornia Kojjärveä ei voi tutkia!

Lähteet

Alhainen, Jouko 1978: Kojjärvi, Lintukeidas Lounais-Hämeessä. - Kanta-Hämeen Linnut 2: 9-12.

Anon. 1980: Kojjärvitoimikunnan mietintö. - Komiteanmietintö 56. Helsinki.

Anon. 1987: Kojjärven seurantatoimikunnan mietintö. - Komiteanmietintö 27. Helsinki.

Forssan Lehti 25.4.1999

Veistola, S. 1998: Forssan Kojjärven linnusto vuonna 1998. - Linnustaselvitys Hämeen Ympäristökeskukselle.

Väisänen, R.A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto.

Laji	1969-79	1980	1985-86	1998-99
silkkiuikku	0-2	0	0	0
härkälintu	0-5	0	2	0
mustakurkku-uikku	4-12	4	2	0
kaulushaikara	0	0	0	0
sinisorsa	9-19	9	8-12	4-5
tavi	15-28	22	25-32	6-8
heinätavi	4-10	2	0-2	0-1
haapana	3-6	2	4-5	1
jouhisorsa	2-3	2	0	0
lapasorsa	7-10	4	2-4	0-1
tukkasotka	4-10	4	4-5	1
punasotka	2-5	4	2-4	0
telkkä	2-6	4	6-7	8
laulujoutsen	0	0	1	1
ruskosuohaukka	1-2	1	0-1	1
sinisuohaukka	0?	0	0	0
nuolihaukka	1-2	2	1	1
teeri	X	X	X	X
pyy	X	X	X	X
kurki	3-4	3	3	7
luhtakana	1-5	2	0	0
luhtahuitti	3-30	4	3-8	0
liejukana	1	1	0	0-1
nokikana	10-30	10	4-7	0-1
töyhtöhyppä	2-5	7	0-1	4
heinäkurppa	1-2	0	0	0
taivaanvuohi	40-45	32	31-41	15
kuovi	1-3	1	1	0
metsäviklo	4-12	7	5	5
liro	4-12	6	4	3
rantasipi	1	1	1-3	0
punajalkaviklo	0-1	0	0	0-1
valkoviklo	0-1	0	1	0
suokukko	0-4	0	0	0
lehtokurppa	X	X	X	X
kalalokki	0-3	0	0	1
naurulokki	100-700	15	0	3-8
pikkulokki	3-10	0	0	2-5
kalatiira	1-2	1	0	1
sepelkyyhky	X	X	X	X
käki	X	X	X	3
suopöllö	0-4	1	0	0
pikkutikka	X	X	X	X
käpytikka	X	X	X	X
palokärki	X	X	X	1

Taulukko 1.

K o i j ä r v e n
pesimälinnusto
vuosina 1969-1999.
Luvut ovat pysyvän
reviirin vallanneita
pareja tai laulavia
yksilöitä.

X = laji on
havaittu pesimäkana
(vähintään soidintava
koiras tai soidintavia
koiraita), mutta
parimääräarviota ei
voida esittää ko. lajien
osalta puutteellisen
laskentatehokkuuden
takia. (Lähteet: Anon.
1980 (Taulukot 1 ja 7),
Anon. 1987 (Taulukko
7b), Veistola (1998).

	1969-79	1980	1985-86	1998-99
harmaapäätikka	0	0	0	0-1
kiuru	2-5?	0	0	0
metsäkirvinen	X	X	1-2	X
niittykirvinen	?	X	2	0
västaräkki	3-7	6	7-8	X
keltavästaräkki	6-15	5	4-5	3
rautiainen	X	X	X	X
punarinta	X	X	X	X
satakieli	0-1	2	?	0
pensastasku	4-5	8	4-17	8-10
laulurastas	X	X	X	X
räkättirastas	X	X	X	X
punakylkirastas	X	X	X	X
mustarastas	X	X	X	X
pensassirkkalintu	0-1	0	1	0
rastaskerttunen	0-1	0	0	0
ruokokerttunen	150-200	95	77-111	60-80
rytikerttunen	1-18	3	2	10
mustapääkerttu	X	X	X	X
pensaskerttu	0	0	1	X
hernekerttu	X	X	X	X
lehtokerttu	X	X	X	X
pajulintu	X	X	X	X
tiltalti	X	X	X	X
sirittäjä	X	X	X	X
hippiäinen	X	X	X	X
kirjosieppo	X	X	X	X
pikkusieppo	0	0	0	0-1
harmaasieppo	X	X	X	X
talitiainen	X	X	X	X
sinitiainen	X	X	X	X
hömötiainen	X	X	X	X
kuusitiainen	X	X	X	X
pyrstötiainen	X	X	X	1-3
puukiiپیjä	X	X	X	X
pikkulepinkäinen	6	3	3-4	X
närhi	X	X	X	X
harakka	X	X	X	X
peippo	X	X	X	X
viherpeippo	X	X	X	X
vihervarpunen	X	X	X	X
punatulkku	X	X	X	X
punavarpunen	3	1	2-3	X
keltasirkku	X	X	X	X
pohjansirkku	1-2	1	0-3	0
pajusirkku	50-80	60	40-60	X (60?)